

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

© О. Кошіль, 2017

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Цивілізаційний поступ початку XXI ст. відзначається мінливістю та швидкоплинністю. Змінюється все: люди, речі, довкілля. Іншими стали діти, їхні інтереси, потреби, світогляд. А відтак, є нагальна потреба у перегляді підходів до виховання підростаючого покоління. Мова йде про усі ланки освіти, починаючи з дошкільної. Агентом змін, насамперед, виступатимуть вихователі дошкільних навчальних закладів. Тому, на часі оновлення системи підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності.

Однією з ознак сучасного світу є його технологізація, широке застосування технологічного підходу у всіх сферах життя. Технологізація передбачає ефективне використання усіх видів ресурсів для оптимального досягнення поставлених цілей. Відтак, вважаємо, що є необхідність у підготовці майбутніх вихователів до проектної діяльності. У дошкільному навчальному закладі може здійснюватися проектування як локального освітнього середовища вікової групи, так і освітнього середовища всього дошкільного навчального закладу.

Без сумніву, новачі мають базуватися на вже вивченому та апробованому пласті наукової інформації про особливості фахової підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів. Зокрема, представляють інтерес наукові доробки з таких питань: готовність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до експериментальної роботи (В. Базелюк, С. Балашова, Г. Кловак, Н. Лисенко, О. Мітрош, Г. Тарасенко, М. Фалько); експериментальні пошуки шляхів формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів (З. Борисова, І. Дичківська); формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Запорожець, О. Кононко, Н. Лисенко, Г. Люблінська, Т. Поніманська).

Не зважаючи на вагомість досліджуваних питань у контексті реформування вітчизняної освітньої системи на всіх рівнях, наявність певних теоретичних і методичних напрацювань з проблеми підготовки майбутнього вихователя, наукова проблема підготовки майбутнього вихователя до педагогічного проектування потребує ґрунтовного дослідження.

Актуальними є роботи, де педагогічне проектування виступає як: чинник розвитку основних життєвих стратегій сучасної особистості (Л. Сохань, І. Єрмаков); успішне подолання проблемних ситуацій (У. Джеймс, Ч. Пірс); особлива діяльність, яка забезпечує поєднання теорії і практики у всіх сферах, в тому числі і в освіті (С. Кримський, Г. Щедровицький); технологія педагогічної діяльності (В. Болотов, Н. Крилова, В. Слободчиков та ін.); творча діяльність, яка забезпечуватиме розроблення і реалізацію освітніх проектів як комплексів інноваційних ідей (Н. Борисова, Н. Кузьміна, Н. Суртаєва та ін.).

У науковому просторі широко використовується поняття „проект”, розуміння змісту якого має тяглість від початку XX ст. і асоціюється з доробком Дж. Д'юї та Т. Шацького. Аналіз підходів до визначення дефініції поняття „проект” дозволяє зробити висновок, що під „проектом” розуміють: результат діяльності – отриманий продукт (продуктивний аспект); інноваційну форму організації спільної роботи, спрямованої на досягнення певного результату (діяльнісний аспект); систему реалізації спланованих послідовних дій, спрямованих на досягнення певного передбаченого результату [4, с. 31].

О. Ярошинська визначає педагогічне проектування „як процес створення конкретних проектів на основі концептуалізації їх задуму, які передбачають приблизні варіанти вмотивованої майбутньої діяльності на основі професійно-особистісних цінностей, безпосередньо спрямовують практичну навчальну діяльність, що охоплює актуалізацію і теоретичне опрацювання освітніх ініціатив, строго впорядковану послідовність дій, які приводять до інновацій у практиці і прогнозують її результати” [6, с. 113].

Поліфункціональна діяльність педагога потребує ґрунтовного розуміння процесу проектування та наявність компетенцій, які дозволяють успішно здійснювати проектну діяльність в умовах дошкільного навчального закладу, адже проектування передбачає „педагогічні дії, що визначають подальшу освітню взаємодію і ґрунтуються на усвідомленні мети діяльності, способів, прийомів, методів та форм її здійснення” [6, с. 114].

Актуальність реалізації середовищного підходу в освіті підтверджено результатами досліджень психологів та педагогів: К. Абульханова-Славська, О. Артюхіна, П. Блонський, П. Брандт, М. Братко, Л. Виготський, Дж. Д'юї,

М. Йорданський, В. Козирев, П. Лесгафт, А. Лурія, Ю. Мануйлов, М. Монтессорі, А. Рейнолдс, В. Слободчиков, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Шацький, І. Шмальцгаузен, Р. Штайнер, І. Якиманська, В. Ясвін та ін.

Людина живе в середовищі. Вона постійно взаємодіє з довкіллям, долучаючись до спілкування з іншими людьми, використовує речі та природні ресурси і умови. Взаємодіючи з довкіллям відчуває його вплив на собі. Водночас, саме людина створює, „олюднює” оточуючий світ, перетворюючи його на середовище своєї життєдіяльності. Саме тому, на думку численних дослідників, середовище є одним із об'єктивних і вирішальних чинників становлення і розвитку особистості. У найширшому розумінні під середовищем розуміють оточення, яке складається із сукупності природних, матеріальних, соціальних чинників, які прямо чи опосередковано впливають на людину. Середовище – це все те, серед чого знаходиться, росте, живе людина. Середовище особливий феномен, який за М. Черноушек, має такі ознаки: 1) середовище не має фіксованих рамок в просторі і часі; 2) середовище впливає на всі органи відчуття одночасно; 3) середовище надає не тільки головну, але й вторинну інформацію; 4) середовище завжди містить більше інформації, ніж ми здатні свідомо сприйняти і зрозуміти; 5) середовище сприймається у зв'язку з практичною діяльністю; сприйняття пов'язане з діяльністю і навпаки; 6) будь яке середовище поряд із фізичними і хімічними особливостями має психологічні і символічні значення; 7) оточуюче середовище впливає як єдине ціле (Черноушек М., 1989) [5, с. 47].

Якщо узагальнити наведені ознаки, то можна прийти до двох важливих висновків: по-перше – людина і навколишнє середовище мають розглядатися як єдине ціле; по-друге, середовище істотно впливає на поведінку людини (Братко М., 2015) [1, с. 259].

Узагальнене сприйняття освітнього середовища науковцями полягає в розумінні його як комплексу умов-можливостей та ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, що склалися цілеспрямовано в установі, яка виконує освітні функції [2, с. 62].

Розвиток особистості, відповідно до теорії У. Бронфенбреннера, відбувається в соціальному середовищі. Таким соціальним середовищем для дитини є середовище дошкільного навчального закладу, яке завдяки праці педагога, має стати освітнім і розвивальним [3, с. 10].

Формування проектних компетенцій у процесі фахової підготовки потребує комплексного вирішення та відповідного науково-обґрунтованого змістово-технологічного забезпечення. Цей процес буде успішним за умови стимулювання у студентів інтересу до проектної культури шляхом виконання творчих проектів; доповнення відповідним темами, що забезпечать інтеграцію теоретичних знань, вироблення та вдосконалення проектних умінь і навичок змісту дисциплін з циклу професійної підготовки („Вступ до спеціальності”, „Історія педагогіки”, „Загальна педагогіка”, „Дошкільна педагогіка”, „Сучасні наукові стратегії”, „Альтернативні педагогічні технології в дошкільній освіті”, „Проектна діяльність у навчальному закладі”); урізноманітнення форм і методів практичної підготовки (практичні заняття з використанням проектного навчання; тренінги з проектної культури, рольові ігри та педагогічні ситуації з проектування освітнього процесу та освітнього середовища ДНЗ); оновлення змісту педагогічної практики за рахунок розширення тематики та способу реалізації пошуково-дослідницьких завдань; проведення майстер-класів із залученням практичних працівників, які здійснюють успішну проектну діяльність на робочому місці.

Вважаємо, що ефективність підготовки майбутніх вихователів до педагогічного проектування безпосередньо залежить від характеру педагогічної взаємодії викладачів і студентів, що визначається суб'єкт-суб'єктною педагогічною взаємодією, а саме: спільне визначення педагогом і майбутніми фахівцями завдань і оптимальних шляхів для формування володіння проектними технологіями; самоорганізація проектної діяльності за рівнями складності, самоконтроль і самокорекція сформованості проектної компетентності.

1. Братко М.В. Концептуальні засади середовищного підходу у вищій освіті /М.Братко// Компетентісно зорієнтована освіта: якісні виміри: монографія/ редкол.: Огнев'юк В.О., Хоружа Л.Л., Сисоєв С.О., Чернуха Н.М., Терентьєва Н.О. – К.:Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2015. – 318 с. – С.243-261. 2. Братко М.В. Управління підготовкою майбутніх учителів початкової школи та вихователів дошкільних закладів в освітньому середовищі Університетського коледжу / М.В. Братко // Вісник Львівського університету зб. наук. пр. / Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Львів, 2016. – Випуск 31: Серія педагогічна. – С.56-65. 3. Братко М.В. Управління професійною підготовкою фахівців в умовах Університетського коледжу: теоретичний аспект/ М.В.Братко //ScienceRise: Pedagogical Education. – 2016. - № 7 (3). - С.9-16. DOI: <http://dx.doi.org/10.15587/2016.74526>. 4. Цимбалару А. Семантика понятійного апарату проблеми педагогічного проектування / А. Цимбалару // Нова педагогічна думка. – 2009. – № 3. – С. 30–35. 5. Черноушек М. Психологія життєвої середовища / М. Черноушек. – М.: Мысль, 1989. – 176 с. С.46-109. 6. Ярошинська О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи як педагогічна проблема / О. Ярошинська // Проблеми підготовки сучасного вчителя, – 2014. – № 10, (Ч. 1) – С. 110–119.